

Et mer inkluderende tilbud i barnehage og skole – sluttrapport

Gode erfaringer fra pilotprosjekt om inkludering

Tverrfaglig samarbeid om tidlig innsats for inkludering i barnehager og skoler kan gjøre at barns behov fanges raskere opp, og at saker ofte blir løst på et lavere nivå. Det viser denne følgeevalueringen av pilotprosjekter i fem kommuner.

RAPPORT | SIST ENDRET: 21.12.2022

Tittel:

Hvordan jobbe mer inkluderende i barnehager, skoler og SFO? Sluttrapport - Følgeforskning av piloter for inkluderende praksis

Rapporten:

Last ned rapporten hos Ideas2evidence (PDF)

Forfatter:

Inger C. Nordhagen, Linn Synnøve Skutlaberg, Anne Beate Reinertsen og Marte Herrebrøden

ISBN:

978-82-8441-028-9 (Nettutgave)

Utgiver:

Ideas2evidence, Høgskolen i Østfold

År:

2022

Rapportserie: Piloter for inkluderende praksis

Dette er sluttrapporten fra I2Es og Høgskolen i Østfolds følgeevaluering av fem kommuners utviklingsarbeid for og med inkludering og tidlig innsats i barnehager og skoler i perioden 2019-2022. Rapporten bidrar med ny og praksisnær kunnskap om hvordan det allmenpedagogiske og det spesialpedagogiske tilbudet i barnehage, skole og SFO kan forbedres, slik at det blir godt tilpasset og inkluderende for alle barn og elever.

Se også første delrapport

I Piloter for mer inkluderende praksis i barnehage, skole og SFO del 2 gjennomfører NTNU Samfunnsforskning en systematisk utprøving og forskning på en modell for mer inkluderende praksis. Modellen innebærer at PPT skal være tettere på barnehagene og skolene, og prosjektet «Tett på» foregår i perioden 2020-2026. Her får PPT en ny rolle gjennom tettere samarbeid med ansatte, og koordinering av støttesystemet. PPT-tett på (gemioppink.no) Delrapport kommer i november 2023 og sluttrapport i mars 2026.

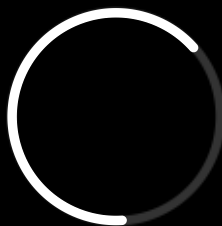
Ved å øke PP-tjenestens tilstedeværelse i barnehage og skole, opplever pilotkommuner at det tidlige og forebyggende arbeidet er styrket, og dermed også inkluderingen. Flere av deltakerne har erfart hvor viktig det er å utvikle en felles forståelse av hva inkludering innebærer for å få til en endring i ønsket retning. Erfaringer knyttet til barns medvirkning og almen bruk av spesialpedagogiske ressurser i elevgruppen er andre viktige læringspunkter fra pilotprosjektet.

Dette har vært et følgeforskningsprosjekt der I2E og Høgskolen i Østfold har systematisert og drøftet funnene med pilotkommunene underveis. Flere av erfaringene er viktige elementer i arbeidet for og med inkludering, og erfaringer som andre kommuner, PP-tjenester, skoler og barnehager vil ha nytte av å kjenne til. Prosjektet har opphav i Meld. St. 6 Tett på - tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO.

Hovedfunn

- Med økt tilstedeværelse i barnehager og skoler, kan PPT styrke det tidlige og forebyggende arbeidet.
- Det er krevende, men viktig, å utvikle en felles forståelse av hva inkludering innebærer.
- Et vellykket inkluderingsarbeid krever god forankring blant kommune- og enhetsledere, fordi det bør ses i sammenheng med kompetanseutvikling og god utnyttelse av personalmessig kapasitet.
- Spesialpedagogiske hjelpemidler og metoder kan gjøre det allmenpedagogiske tilbudet bedre og mer inkluderende.

Funnene i denne rapporten ble presentert på et webinar, som du kan se opptak fra her:

Fem kommuner fikk etter søknad, tilskudd fra Udir for å utforske hvordan de kunne videreutvikle tidlig innsats og inkluderende praksiser i barnehager, skoler og SFO, i perioden 2020–2022. Pilotkommunene har fått faglig veiledning av forskere ved Høgskole i Østfold, og deltatt i jevnlig erfaringsutvekslinger i regi av forskerne og ideas2evidence. Arbeidet har blitt følgevaluert av forskerne og ideas2evidence. Målet har på den ene siden vært å styrke pilotkommunenes arbeid gjennom veiledning og erfaringsutveksling, og samtidig sørge for at prosessene ble dokumentert, analysert og videreformidlet gjennom følgeevalueringen.

Et hovedfunn fra følgeforskningen er at dette endringsarbeidet har vært krevende og fordret mot, både fra dem som har ledet innsatsen, og fra dem som har deltatt i den. Det er nødvendig med omfattende verdi- og holdningsendringer for å jobbe mer inkluderende, i tillegg til nye ferdigheter, samarbeidsmåter samt endring av innsatsområder for de involverte profesjonene. Forankring av endringsarbeidet, både i alle ledd i ledelsen, men også blant alle ansattgruppene, er helt avgjørende for å lykkes.

Økt tilstedeværelse i barnehager og skoler

Samtlige kommuner har lagt vekt på å endre PP-tjenesten sin rolle mot mer forebyggende arbeid ved å være mer til stede i barnehager og skoler. Pilotkommunene erfarer at pedagogene og PP-rådgiverne lærer av hverandre, og at terskelen for å drøfte konkrete utfordringer blir lavere. Samtidig byr tettere samarbeid også på noen utfordringer; PP-tjenestens uavhengige rolle kan settes på prøve, spesielt der PP-rådgiver også er rekruttert fra barnehage og skole og ansatt under rektor/styrer. Flere erfarte også at den nye rollen for PPT gir økt arbeidsbelastning og kapasitetsutfordringer.

Viktig å utvikle en felles forståelse av hva inkludering innebærer

Alle pilotene har jobbet med å utvikle en felles forståelse for hva inkludering innebærer, enten fordi de hadde det som mål da pilotprosjektet startet, eller fordi de gjennom pilotarbeidet innså at det er helt avgjørende for å få til den endringen man ønsker. Flere av pilotene har også sett nytte i å etablere kriterier for inkluderende praksis, og å gjennomføre tilpasninger i det allmenpedagogiske tilbudet som kommer flere til gode.

Pilotene erfarte at det var viktig å sette av tid i barnehage, skole og PPT til felles refleksjon om hva inkludering er eller hva inkludering kan bli. I2E påpeker at endringsarbeidet innebærer både holdnings- og praksisendring, og det er normalt at det oppstår spenninger i dette arbeidet. Derfor kreves god forankring, både i ledelsen og blant ansatte, herunder bred involvering og god medvirkning. Flere av pilotene har gode erfaringer med å kombinere opplæring, samskaping og øving på praktiske ferdigheter i arbeidet. Universell bruk av verktøy og arbeidsmåter som ofte brukes for barn med særskilte behov, gitt flere barn muligheter for utvikling og mestring.

Gunstig å koble utviklingsarbeidet til kompetanseutvikling

Flere av pilotkommunene har hatt forutsetninger som er avgjørende for å lykkes; lederforankringen har vært god, og barnehager og skoler har hatt ekstra kapasitet til å tilrettelegge for flere barn i det ordinære tilbudet, blant annet gjennom et tolærersystem og gjennom kompetanseutvikling.

De av pilotkommunene som har koblet arbeidet i piloten til kompetansesatsinger, og som dermed har jobbet med felles læring og samskaping, i for eksempel Inkluderende barnehage- og skolemiljø eller Rekomp/Dekomp og Kompetanseløftet, har dratt god nytte av dette.